

Числівники (за значенням і граматичними ознаками)

Відмінювання числівників

Відмінювання числівників — особлива здатність числівників узгоджуватися з іншими частинами мови. Важливо правильно відмінювати числівники, адже їх у нашому мовленні дуже багато. До того ж, серед завдань ЗНО є й такі, які перевіряють знання учасника з цієї теми. Досі вагаєтеся, чи правильно відмінюєте деякі числівники? Гайда читати наше пояснення матеріалу!

Кількісні числівники відмінюються за кількома різними зразками.

Числівник **ОДИН** відмінюється за родами, числами та відмінками, як займенник **ТОЙ** (дуже подібно до відмінювання прикметників):

Н. один — одна — одні

Р. одного — однієї / -ої — одних

Д. одному — одній — одним

З. Як у Н. чи Р. — одну — Як у Н. чи Р.

О. одним — однією / -ою — одними

М. (на) одному / -ім — одній — одних

У середньому роді числівник ОДИН відмінюється так само, як і в чоловічому, за винятком називного й знахідного відмінків, де він має форму ОДНЕ (одно).

Наголос у непрямих відмінках числівника один припадає звичайно на закінчення: *одногО, одномУ, на одномУ, одним, одних*. Але в стійких сполученнях наголос у такому разі переходить, як правило, на перший склад: один Одного, один Одному, один Одним, один до Одного, один по Одному, один за Одним, всі до Одного, ні Одного, ні Одному.

Числівники ТРИ, ЧОТИРИ, КІЛЬКА, БАГАТО та всі збірні відмінюються за зразком відмінювання числівника ДВА (у збірних числівниках у непрямих відмінках суфікс -еро відпадає, у збірному числівнику обидва, обидві відпадає частина -два, -дві):

Власне кількісні — неозначено-кількісні — збірні

Н. два, дві — три — кілька — п'ятеро

Р. двох — трьох — кількох — п'ятьох

Д. двом — трьом — кільком — п'ятьом

З. Як у Н. або Р.

О. двома — трьома — кількома — п'ятьома

М. (на) двох — трьох — кількох — п'ятьох

Лише числівники ЧОТИРИ (четверо) і БАГАТО в орудному відмінку мають закінчення -ма: *чотирма, багатьма*. Числівники ОБИДВА, ОБИДВА, ОБИДВІ, ОБОЄ в непрямих відмінках мають однакові форми: *обох, обом, обома*.

Наголос у називному відмінку всі збірні числівники, крім числівників на позначення другого десятка, мають на першому складі (*чЕтверо, сЕмеро, дЕв'ятеро, дЕсятеро, двАдцятЕро, трИдцятЕро*), а числівники на позначення другого десятка — на складі -на (*одинадцятЕро, чотирнадцятЕро, дев'ятнадцятЕро*). У непрямих відмінках усі числівники цієї групи мають наголос на останньому складі: *чотирьОх, чотирьОм, чотирМА, одинадцятьОх, одинадцятІм, одинадцятьОма, тридцятьОх, тридцятьОма*.

Числівники від П'ЯТИ до ВІСІМДЕСЯТИ (крім СОРОКА), КІЛЬКАНАДЦЯТЬ, КІЛЬКАДЕСЯТ відмінюються, як числівник П'ЯТЬ (у складних числівниках п'ятдесят — вісімдесят відмінюється тільки друга частина):

Н. п'ять — сім — вісім — п'ятдесят

Р. п'яти — семи — восьми — п'ятдесяти

Д. п'яти — семи — восьми — п'ятдесяти

З. Як у Н. або Р.

О. п'ятьма — сьома — вісьма — п'ятдесятьма

М. (на) п'яти — семи — восьми — п'ятдесяти

У формах орудного відмінка числівників сьома, вісьма є так само закінчення -ма, як і в інших числівниках, але воно злилося з кінцевим приголосним основи: сьом + ма, вісьм + ма.

Допускається, що числівники цієї групи можуть мати такі самі форми, як і збірний числівник п'ятеро: п'ятьох, п'ятьом, п'ятьома. Але сплутування цих двох форм неможливе в разі відмінювання дробових числівників, назв сотень, деяких поєднань числівників з іменниками.

Числівники на позначення другого десятка в усіх відмінках, крім орудного, мають наголос на складі -на- (одиннадцять, одиннадцяти; чотирнадцять, чотирнадцяти), а в орудному — на останньому складі (одиннадцятьма, чотирнадцятьма). Числівники з кінцевою частиною -десят у називному відмінку мають наголос на останньому складі: п'ятдесят, сімдесят, вісімдесят. У непрямих відмінках усі числівники цієї групи (крім числівників на позначення другого десятка: одиннадцять і т. д.) мають наголос на останньому складі:

- десяти, десятьма;
- двадцяти, двадцятьма;
- шістдесяти, шістдесятьма;
- вісімдесяти, вісімдесятьма.

Числівники СОРОК, ДЕВ'ЯНОСТО, СТО в усіх відмінках, крім називного і знахідного, мають однакове закінчення -а:

Н. сорок — дев'яносто — сто (днів)

Р. сорока — дев'яноста — ста (днів)

Д. сорока – дев'яноста – ста (дням)

З. сорок – дев'яносто – сто (днів)

О. сорока – дев'яноста – ста (днями)

М. (на) сорока – дев'яноста – ста (днях)

Старі форми непрямих відмінків сот, стам, стома вживаються з іменниковим значенням «сотня»:

Дивлюся: сади над шляхами та городи з стома церквами (Т. Шевченко).

У складних числівниках від ДВОХСОТ до ДЕВ'ЯТИСОТ, а також у числівнику кількасот змінюються обидві частини: перша – як числівник два або п'ять, друга – як іменник місто в множині.

Пишуться вони разом:

Н. три міста – триста – п'ять міст – п'ятсот

Р. трьох міст – трьохсот – п'яти міст – п'ятисот

Д. трьом містам – трьомстам – п'яти містам – п'ятистам

З. три міста – триста – п'ять міст – п'ятсот

О. трьома містами – трьомастами – п'ятьма містами – п'ятьмастами

М. (на) п'юьох містах – трьохстах – п'яти містах – п'ятистах

Числівники цієї групи в непрямих відмінках, крім орудного, мають наголос на останньому складі, в орудному – на передостанньому: сімсОт – семисОт, семистАм, сьомастАми, па семистАх.

Числівники НУЛЬ, ТИСЯЧА, МІЛЬЙОН, МІЛЬЯРД відмінюються, як іменники відповідної відміни й групи:

Однина Множина

Н. нуль – тисяча

Р. нуля –тисячі

Д. нулю (-еві) – тисячі

З. нуль – тисячу

О. нулем – тисячею

М. нулі (-еві) – тисячі

Н. мільйон – нулі – тисячі – мільйони

Р. мільйона – нулів – тисяч – мільйонів

Д. мільйону (-ові) – нулям – тисячам – мільйонам

З. мільйон – нулі – тисячі – мільйони

О. мільйоном – нулями – тисячами – мільйонами

М. мільйоні (-ові) – нулях – тисячах – мільйонах

Порядкові числівники змінюються за родами, числами й відмінками, як прикметники:

- третій – як прикметники м'якої групи;
- усі інші – як прикметники твердої групи.

Причому в складених порядкових числівниках змінюється тільки останнє слово (у складених кількісних числівниках – усі складові частини).

Порядковий – Кількісний

Н. тисяча сьомий – тисяча сім

Р. тисяча сьомого – тисячі семи

Д. тисяча сьомому – тисячі семи

З. Як у Н. чи Р. — тисячу сім

О. тисяча сьомим — тисячею сьома

М. (на) тисяча сьомому — тисячі семи

У дробових числівниках чисельник відмінюється, як відповідний кількісний числівник, а знаменник — як порядковий. Причому після чисельників *дві, три, чотири* знаменник ставиться у формі називного відмінка множини, а після *п'ять та більше* — у формі родового відмінка множини: *дві треті (частини), три п'яті (частини), чотири десяті (частини), дев'ять десятих (частин)*.

Н. одна десята — дві десяті — шість десятих

Р. однієї десятої — двох десятих — шести десятих

Д. одній десятій — двом десятим — шести десятим

З. одну десяту — дві десяті — шість десятих

О. однією десятою — двома десятими — шістьма десятими

М. (на) одній десятій — двох десятих — шести десятих